CESTA K SAMOSTATNOSTI – 28. ŘÍJEN 1918

Atentát v Sarajevu a vznik Velké války

Podle berlínské smlouvy z roku 1878 získalo Rakousko-Uhersko mandát obsadit a spravovat Bosnu a Hercegovinu, jež byly dosud provinciemi Osmanské říše. Během bosenské krize roce 1908 Rakousko-Uhersko Bosnu a Hercegovinu anektovalo. Obyvatelé Bosny a Hercegoviny se ovšem s nastalým stavem odmítli smířit; jejich odpor byl od počátku podporován Srbskem. Rakousko-uherské vojenské manévry, plánované na závěr července roku 1914, považovali bosensko-hercegovští vlastenci, stejně jako Srbové, za provokaci. Následník trůnu František Ferdinand d'Este (nar. 1863), navštívil manévry v roli vrchního inspektora armády. Jeho inspekční cesta vyvrcholila 28. června v bosenském hlavním městě Sarajevu. Zde však na něj čekalo několik bosenskosrbských fanatiků ve službách srbské vojenské rozvědky, jejichž cílem byla následníkova smrt.

Následník rakousko-uherského trůnu František Ferdinand d´Este

První dva atentátníci však selhali – ve chvíli, kdy kolem nich projížděla kolona vozů Františka Ferdinanda, nepoužili svých bomb a zůstali skryti v přihlížejícím davu. Třetí útočník svou bombu vrhl, ta se však odrazila od stažené střechy, spadla zpět na silnici a vybuchla až pod následujícím vozem, který byl okamžitě vyřazen z provozu. Výbuch vytvořil asi 30 cm hluboký kráter a zranil dvacet osob. Další tři atentátníci – včetně Gavrilo Principa – se na nyní již velmi rychle jedoucí vozy neodvážili zaútočit. Zdálo se, že následník trůnu vyvázne ze smrtelného nebezpečí bez sebemenšího zranění. František Ferdinand se však po uvítacím projevu na radnici rozhodl navštívit v nemocnici členy svého doprovodu raněné výbuchem pumy. Řada konkrétních návrhů, jak ochránit následníka trůnu, včetně vyklizení ulic a přesunu vojenských jednotek do Sarajeva, které by vytvořily ochranný kordon, byly zamítnuty. Bezpečnost arcivévody tak spočívala v rukou malé sarajevské policejní jednotky. Neuvěřitelnou shodou náhod však řidič vozu Františka Ferdinanda špatně odbočil a při couvání se ocitl u místa, kde stále ještě vyčkával Gavrilo Princip. Ten již nyní nezaváhal, přiskočil k vozu a vypálil dvě rány z poloautomatické pistole. První byla určena arcivévodovi, druhá guvernérovi, gen. Oskaru Potiorkovi. Oba zásahy byly smrtelné – František Ferdinand byl zasažen do krční tepny, druhá střela však nezranila Potiorka, ale Ferdinandovu manželku Žofii Hohenbergovou. František Ferdinand zemřel během několika málo minut, jeho manželka jej na věčnost následovala s minimálním odstupem.

Dne 23. července 1914 předala Vídeň Bělehradu ultimátum o němž předpokládala, že nebude přijato. Tento předpoklad se naplnil a 28. července vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku a 31. července mobilizovalo. Na srbskou stranu se postavilo Rusko, které vyhlásilo mobilizaci. Tohoto kroku využilo Německo a 1. srpna vyhlásilo válku Rusku, 2. srpna okupovalo Lucembursko, o den později vyhlásilo válku Francii a 4. srpna vpochodovaly německé jednotky do Belgie. Z původní „trestné výpravy“ proti Srbsku vznikl nepozorovaně světový konflikt, jehož vojenské i politické konsekvence neměly obdoby. Proti sobě stanuly dva bloky: Ústřední mocnosti – Německo a Rakousko-Uhersko a jejich spojenci a mocnosti Dohody – Francie, Velká Británie a Rusko a jejich spojenci. Pro habsburskou monarchii to byla od roku 1495 v pořadí 64. – a také poslední válka.

František Ferdinand d´Este, vrchní inspektor rakousko-uherské armády

Arcivévodova manželka Žofie hraběnka Chotková z Chotkova a Vojnína, vévodkyně z Hohenbergu

František Ferdinand d´Este s dcerou Žofií

Císař František Josef I. s následníkem trůnu Františkem Ferdinandem

František Ferdinand, Žofie Hohenbergová a jejich tři děti: Max, Žofie a Ernst

Milý hrabě Stürgkhu!

František Josef v. r.

Stürgkh v. r.

Mým národům!

Oznámení o vyhlášení války Srbsku bylo vydáno na den přesně měsíc po atentátu v Sarajevu, 28. červenece 1914

Atentátník Gavrilo Princip

LIDOVÉ NOVINY

Ročník XXII. V Brně, v pondělí dne 29. června 1914. Číslo 177.

Následník trůnu František Ferdinand a jeho choť zavražděni.

Část titulní strany Lidových novin, 29. červen 1914

Sarajevo, 28. červen 1914, František Ferdinand a Žofie Hohenbergová při odchodu z radnice těsně před atentátem